

KÖNYVES KIRÁLY

TÖRTÉNELMI KÉPREGÉNY

A.D. 1092

Az ifjú vadász hiába igyekezett vállára emelni zsákmányát, csaknem összerogyott a teher alatt. Hasztalan kiáltozott társai után, akiktől messzire tévedt az ösrengetegben.

A mély csöndben időnkint csapások zaja hallatszott. „Fát vágnak!" — gondolta örömmel. A hangok irányába haladva . . .

Eltévedtem. Vadásztam a hegyen és egy szarvasbikát ejtettem el.

Szerencsétlen! Nem tudod, hogy mi vár arra, aki itt vadászik? Az erdő a király úré!

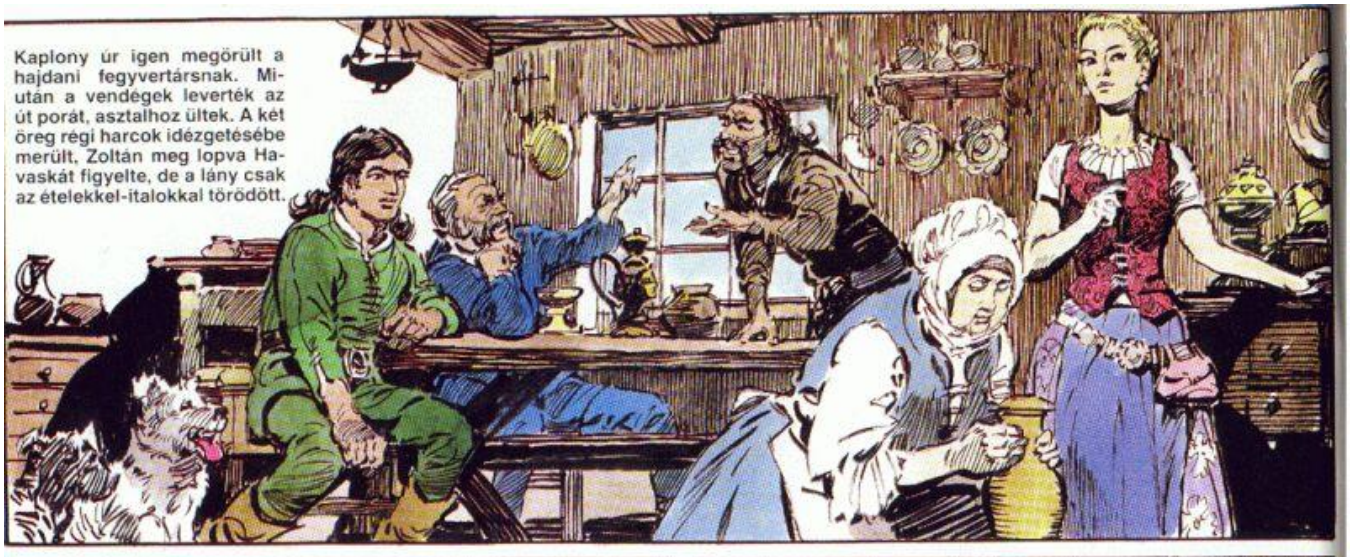
Ami a királyé, az az enyém is. Álmos herceg vagyok. Hát te?

Bocsáss meg, herceg úr . . . Havaska a nevem. Apámuram Kaplony, akinek itt van szállásbirtoka. Ezek pedig az én almafáim. Magam gondozom őket.

Kaplony úr hüledezett a meglepetéstől, mikor az előkelő vendéget meglátta. Tüstént elküldte hat szolgáját a vadért. Havaska pedig ételt-italt hozatott.

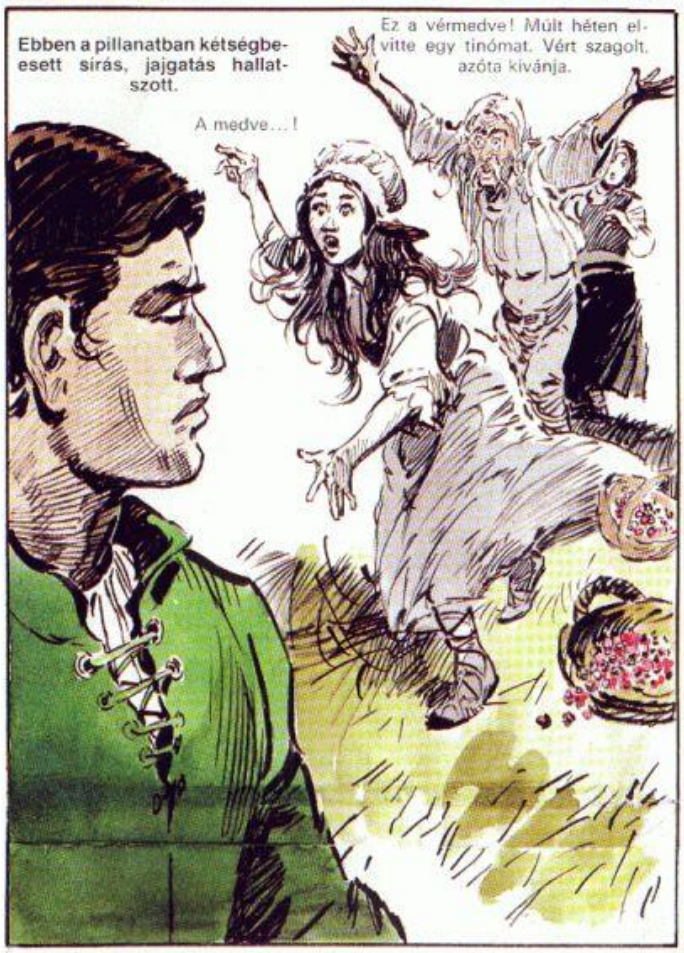
László király seregével Horvátországba készül. Vele megyek! Én leszek a horvátok királya. Igaz ugyan, hogy Kálmán fivérem az idősebb, de nagybátyám engem választott utódjának. Kálmán pap lesz. Annak való! Naphosszat csak a könyveit búvja.

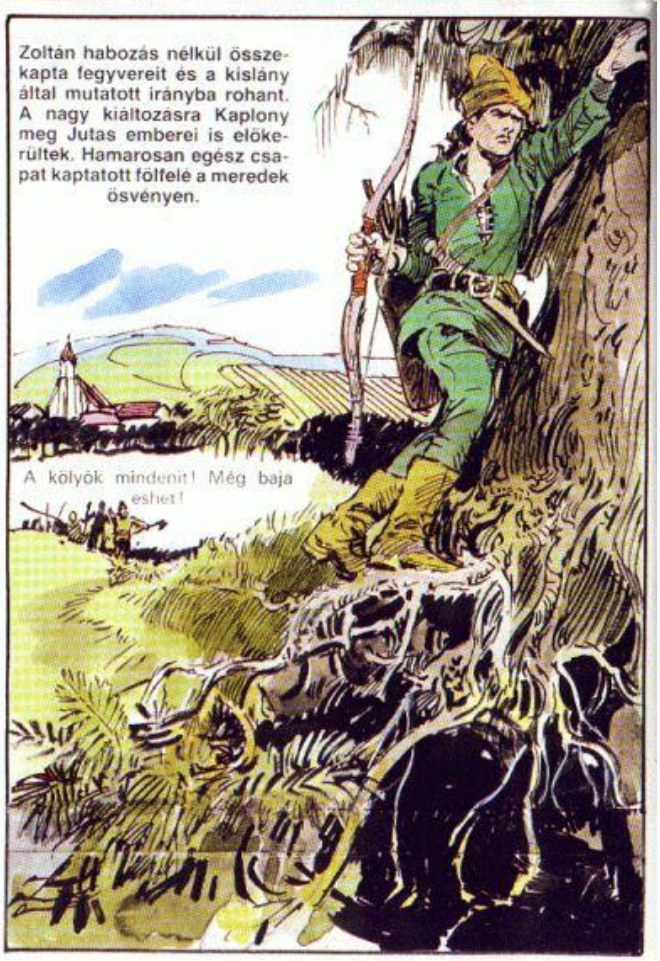

Közben a szolgák megjöttek az elejtett vaddal. Álmos pedig indult, hogy mielőbb eldicsekedjék a szép trófeával vadászpajtásai előtt.
Boldog lennék, Kaplony úr, ha Havaska elkísérne a gyümölcsös végéig.
Mikor maid megérnek az almáim...
Megkóstolom őket.
Ha király leszek, visszajövök érted. Várj meg, Havaska!
Megvárlak, Álmos...
Alkonyattájt kis csapat tünt fel a mélyúton. Jutas úr Fejérvárra igyekezett fiával, akit mindeddig az örsi apátság iskolájában tanitgattak kegyes fráterek. Szerették volna megnyerni az egyháznak, de Zoltánt az apa királyi apródnak szánta.
Útba ejtjük Kaplony házát. Olyan szép lánya van régi fegyvertársamnak, hogy csak azt sajnálom, nem én vagyok a fiam!
Apámuram tán nem is Kaplony úr végett megy Küngösre?
Lám, van ész a kobakodban. De hát az csak nem baj, hogy neki leánya vagyon, nekem meg fiam?

Kaplony úr igen megörült a hajdani fegyvertársnak. Miután a vendégek leverték az út porát, asztalhoz ültek. A két öreg régi harcok idézgetésébe merült, Zoltán meg lopva Havaskát figyelte, de a lány csak az ételekkel-italokkal törődött.

Másnap reggel a kertben . . .
Kinek leszel az apródja, Álmosnak, vagy Kálmánnak? Melyiket fogod szeretni?
Még nem tudhatom. Kálmán az idősebb, de Álmos László úr kegyeltje. Tán még király is lesz belőle.

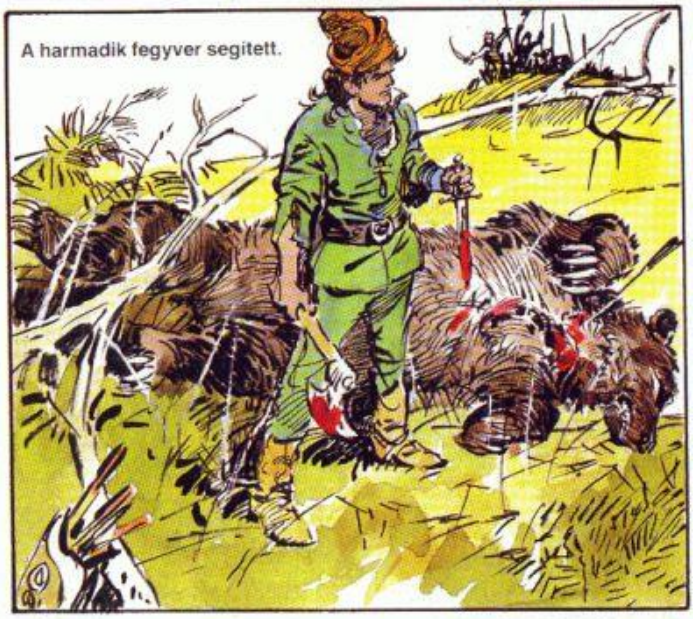

Te nagyon szép vagy. Ha majd vitéz leszek, visszajövök és megkérlek édesapádtól.
Nem mehetek hozzád, Zoltán. Későn jöttél. Másnak ígértem...

Ebben a pillanatban kétségbeesett sírás, jajgatás hallatszott.
Ez a vérmedve! Múlt héten elvitte egy tinómat. Vért szagolt, azóta kivánja.
A medve...!

Zoltán habozás nélkül összekapta fegyvereit és a kislány által mutatott irányba rohant. A nagy kiáltozásra Kaplony meg Jutas emberei is előkerültek. Hamarosan egész csapat kaptatott fölfelé a meredek ösvényen.
A kölyök mindenit! Még baja eshet!

Meglepetésre a medve alig pár lépésnyire bukkant elő. „Lesett rám!" — villant át Zoltán agyán. Már az állat szapora lihegését is hallotta, mikor íjának húrja pattant.

A nyílvessző nem okozott halálos sebet, így hát . . .

A harmadik fegyver segített.

Jutas mérhetetlen büszkeséggel ölelte magához fiát. A faluba visszatérve Kaplony legényei megnyúzták a hatalmas fenevadat.
A bőre Zoltáné!
Vitéz ember vagy. A király udvarában sokra viheted. Álmos herceg is szeret vadászni, megkedvel majd téged.

Búcsúvétel után, a faluszéli kis templom mellett . . .
Alap vagyok, az Úr szegény szolgája. Hallottam, mit tettél. Nagyobb vadász vagy, mint Álmos herceg. Ő csak egy szarvast ejtett el itt, nemrégiben.

„Álmos herceg! Mért nem mondta Havaska, hogy itt járt?"
Hallod-e fiam! Nem lehet ám vágtában hajszolni a lovat Fejérvárig. Messze még az!
Messze, nagyon messze, édesapám...

A fejérvári palota trónterében I. László a Szlavóniából érkező követeket fogadta. Első ízben hívta meg a tanácsba unokaöccsét, Álmos herceget. Az ispánok és főpapok láthatták, hogy a király neki szánta a horvát trónt, nem az idősebb testvérnek, Kálmánnak.

Pannónia legkegyesebb királya, hozzád futottam segítségért. Főembereink egymásnak rontottak urunk halála után. Özvegye, a te nővéred jogán reád vár a horvát trón. Csak benned és a pápában reménykedhetünk.

Rómában most III. Kelemen néven Guibert ravennai érsek bitorolja a hatalmat. Őt a bizánci császár támogatja. Te, uram, II. Orbán pápa híve vagy, akit Henrik császár elűzött. Alexiosz messze van, te közel. Mire a görögök megérkeznének, már tied lehet az ország!

Püspök atya, és nemes Radivoj! Megfontoljuk kérelmeteket. Addig is vendégeink vagytok.

A tanács együtt maradt. Hosszú ideig fontolgatták, melyik utat válasszák pápa és ellenpápa, német és görög császár, meg az ország érdekei között. Végül Álmos herceg jelentkezett szólásra.

Felséges bátyám jogosan száll hadba örökségét elfoglalni. Henrik császár lesz a mi barátunk! Én ismerem őt!

Ez a beszéd nem volt mindenkinek ínyére, sokan nem állhatták a németeket. Többen is felszólaltak, de végül a király döntött. Parancsot adott, hogy tavaszra minden készen álljon. Sereggel indul Szlavóniába.

Függetlenségünket mindenkivel szemben megőrizzük a jövőben is!

Jutasék megérkeztek Fejérvárra, de az őrök nem engedték be őket a palotába. Szerencséjükre azonban...

Ki vagy, legényke, és hol vetted ezt a nagy medvebőrt?

Jutas fia Zoltán vagyok, uram királyom. A medvét én ejtettem el, és ha kegyeskednél elfogadni...

Honnan ismerlek, öreg?

Mogyoródnál harcoltam érted, király úr. Fiam apródként szolgálna, ha oltalmadba vennéd...

László a kísérő hadnagyhoz fordult.

Tömör! Jutas fia Zoltán apródunk lesz. Kísérd az apródok házába!

No, fiam, ezt jól csináltad. Isten áldjon! Holmidat elküldöm Fintával, őt neked adom, hogy szolgálatodra legyen.

A közös teremben Zoltánnal egyivású fiatalemberek vették körül az új jövevényt.

Tarkacs fia Bese vagyok, Álmos herceg első apródja. Neked is őt kell szolgálnod, nem a sánta és púpos Kálmánt!

Vata fia Vata a nevem. Hallom, jó vadász vagy.

Ezért is Álmoshoz kell állnod. Én mondom, a kun Zongor!

Nem ismerem a hercegeket. Gondolom, majd ők választanak.

A fiúk harsogó nevetésben törtek ki, és gúnyolni kezdték Zoltánt.

Majd tán mézes búzával csalogatnak, te horgas orrú!

Jobb, ha nem kötődsz velem. Meg találod bánni!

„Ne te ne! Még fenyegetsz is, te vaddisznófi!" — kiáltott Bese, és megfricskázta Zoltán orrát. Vesztére . . .

„Mi történik itt? S te ki fiaborja vagy?" — kiáltott dühösen a belépő Álmos herceg, aki végignézte kedvenc hívе megcsúfolását. Zoltán válaszára azonban . . .

Ha megbecsülöd magad és kiengeszteled Besét, apródom lehetsz!

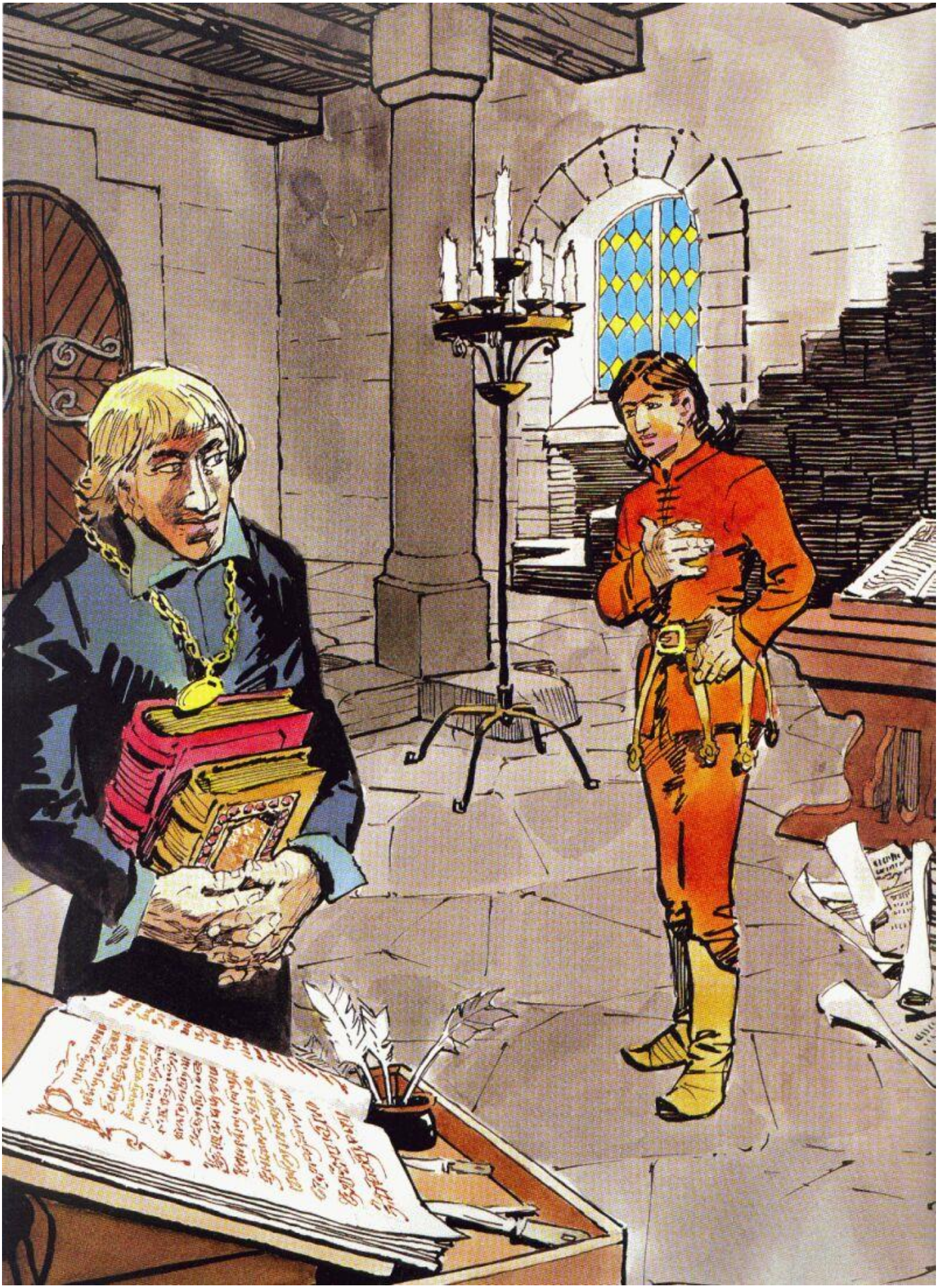
E pillanatban egy másik fiatalember jelent meg. Zoltán azonnal tudta, hogy csak Kálmán herceg lehet.

Nem felelsz? Tán megnémultál?

Én Kálmán herceg apródja akarok lenni!

Nem tudom, jól választottál-e? Látod, egyedül maradtunk. Mindenki őt akarja szolgálni, a jövendő királyt. Tőlem félnek és gyűlölnek, mert többet tudok mindnyájuknál. Gondold meg. Még utánuk mehetsz!

Veled maradok, herceg!

Tömör hadnagy a lándzsavetés fortélyaira oktatta az apródokat. Mindegyik első akart lenni, de Vata túldobta valamennyit. Végül Álmos ragadta meg a fegyvert.
Győztem!
Igazán királynak való vagy, herceg!
Ez volt a legnagyobb dobás!
A gyakorlótérre lépő Kálmánt alig ismerték meg. Régi, papos fekete ruhája helyett lovagi öltözetet viselt. Új apródja, Zoltán kísérte. Finta hozta fegyvereiket.
Lándzsát dobtok?
Ha óhajtod, megpróbálhatod, uram.
Nem való ez pap kezébe!
A gúnyos szavakra többen nevetni kezdtek. Kálmán hidegen mérte végig őket, majd balkézbe kapta a lándzsát. – „Te balog vagy?" – kérdezte elképedve Vata, de a herceg válaszra sem méltatta. Hihetetlen erővel nekilendült...
Ezt hogyan csinálta?
Egy teljes hosszal túldobta Álmost...

A nyomorék...!
Zoltán a következő hetekben minden szabad idejét Kálmán könyvesházában töltötte.
Valóban sokat tudsz, uram. Többet, mint bárki. Sokkal inkább vagy rátermett a királyságra, mint Álmos.
De vézna a testem, görnyedt a hátam s a lábam is hibás.
Mégis te vagy az erősebb. Ő pedig Henrik császár hive. Fel kéllene készülni arra, miképpen válaszol a bizánci Alexiosz László úr horvát hadjáratára!
Ugyanebben az időben Bizáncban követek járultak Komnenosz Alexiosz trónja elé.
Sereget nem adhatok. Ám a Danuviusznál táborozó kunok erősek. Rávesszük őket, hogy támadják meg Magyarországot. László kénytelen lesz visszavonulni...
Örökkévalóságod oltalmát kérem a görög szertartású horvátok számára. László, a magyarok királya, haddal tört országunkba...

I. Lászlót a horvát királyok palotájában nyugtalanság fogta el. „Nincsenek hajóink – gondolta –, és a pápa hűbérura ennek az országnak. Mi lesz, ha ellenünk fordul? Álmos a németekkel tart...”

Sorinus fráter! Követségbe mégy Orbán pápához. El kell ismernie hódításomat. Csak délen uralkodik, míg Kelemen, Henrik császár támogatásával Rómában. Ő tárt karokkal fogadná követeimet. Mégis Orbánhoz küldelek, mert engem a hozzá szító horvátok hívtak be.

Megmondom, de hogy mi lesz a válasz...

– Meg kell értetned vele! Parancsolom! Ti Pannonhalmán mindent István királytól kaptatok, nem a pápától! Most pedig tőlem!

Álmos herceg nem osztotta nagybátyja aggodalmait. Mindegyre Henrik császár mellett kardoskodott. Vitájuk közben Tömör, az őrség hadnagya rohant be.

Uram király, rettentő hírt hoztak! Kunok törtek az országra! Végigdúlták Erdélyt, és már a Tiszánál ölnek, rabolnak!

Azonnal indulunk. A várakban mindenütt őrség marad, ezeknek Álmos parancsol.

Krul fia Kapolcs kun vezér serege Tiszabecsnél gyülekezett.

Szépek a magyar nők, Oldamur!

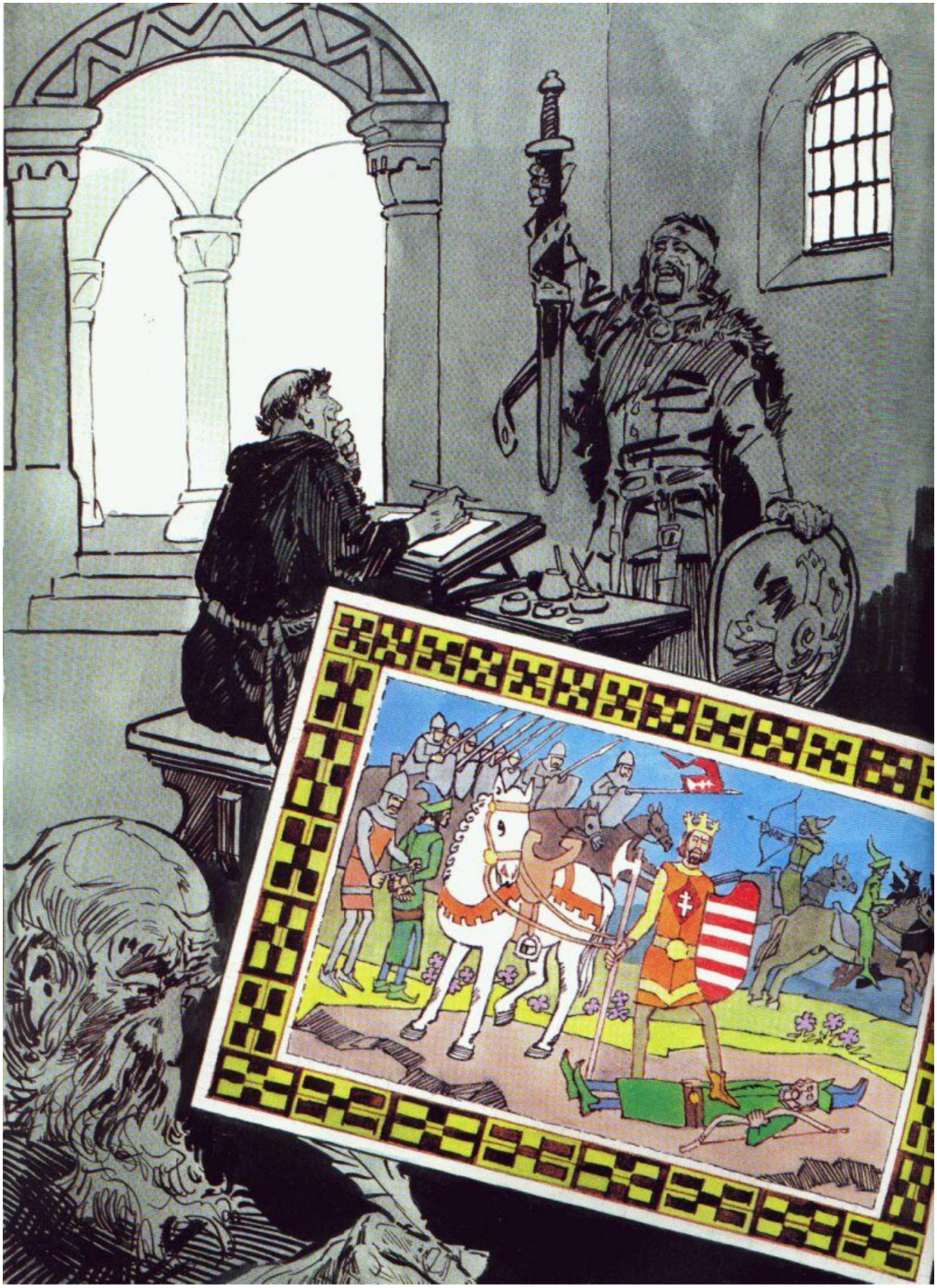
Csak haza tudjunk érni velük. Szeretnék túl lenni a hegyeken. Én már harcoltam László király ellen...

– Ő nincs itthon. Mire megjön, már messze járunk. Küldjétek a hegedőst!

László hadai erőltetett menetben haladtak előre a Temes partján. Éjszaka feltűntek előttük a kunok tábortüzei.

Pirkadáskor támadunk. Addig pihenjetek!

A megriadt ellenséget készületlenül érte a roham.
Bár kun veszély többé nem fenyegetett, László mégsem ment vissza Horvátországba. Fáradtnak, betegnek érezte magát. A fejérvári palota trónterében megjelentek a pápai küldöttek. Fogadásukon jelen volt Kálmán herceg is, akinek tudós érdemeit most már a király is nagyrabecsülte. Hanem a pápai legátus, Teuzo úr, csak selymes szavakba burkolt elutasítást hozott.
Amiképpen a lélek a test fölött, úgy áll egyházunk hatalma a világi fölött. Királyok tetteiről egykoron Isten ítélőszéke előtt a pápának kell számot adnia!
Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam...
„Te Péter vagy, s erre a sziklára építem egyházamat" – idézte a biblia szavait Kálmán herceg.
Ki vagy te, uram?
Princeps Columbanus.
A legátus ezután Kálmánhoz intézte szavait. Látta, hogy László király nem lesz a pápa hűbérese, de a nagy tudású herceg diplomáciai ügyessége meggyőzte a béke lehetőségéről.
Nem óhajtok őszentsége ellen hadat vezetni, de országomban az történik, amit én akarok. Népem nem tűrné, hogy királya bárki hűbérese legyen.
A somogyvári monostor felavatásán előkelő külföldi személyiségek is megjelentek. A fényes ünnep után Odilo, a saintgilles-i főapát lépett Kálmán herceghez.
Értesültem a tanácskozás részleteiről. Columbanus, te nem püspöknek való vagy! Királynak születtél...

Lőrinc prépost szomorúan látta, hogy tanítványa egyre kisebb buzgalommal olvassa a szent könyveket.

Mi történt veled, Kálmán?

Nem akarok pap lenni! Isten szolgálata a legszebb, de csak akkor, ha erre kiválaszt bennünket az Úr.

„Ártalmas-e vajon, ha egy király a tudományokhoz is ért? Ha jobb törvényeket tudna adni népének? Álmos ott maradt a dalmát tengerparton, de hárman is szövetkeztek ellene! Milyen király lesz az, aki nem látja tetteinek következményeit?" – Kálmán lihegett az izgalomtól...

Mit tehetnénk László úr akarata ellen?

Vannak híveim, akik vallják, hogy a születés jogán engem illet a trón!

Ha tudják szándékodat, nem titok többé. A király beteg. Ügyed rosszra fordulhat. Lengyelhonban rokonok, barátok várnak. Nemsokára kenyértörésre kerül a dolog...

Készülök, Lőrinc. Most már nem maradhatok. Jutas fia Zoltán fog elkísérni!

Bodrog várának kápolnájában megzendült a szerzetesek zsolozsmája. A haldokló királyért imádkoztak.

Még idejében érkeztél, prépost. Rossz híreket kaptam. Álmos tervei dugába dőltek, Kálmán elfutott, király akar lenni. Engem szólít az Úr...

Elhagytad az igazságot, uram, mikor Álmost jelölted ki utódodnak. Rászedett a szép külső, az önhitt kérkedés. Megtagadtad ősi szokásainkat is, mert az idősebb fiút illeti a korona. Gondold meg!

Kálmán segítséget kapott Lengyelországban. Lászlo király seregét Jaroszláv herceg vezette a magyar határ felé. A gyepükapuban, a torlaszok előtt meghajoltak a zászlók.

Nagyméltóságú király úr! Ecsellő fia Ják, az északi gyepük hadnagya jelenti neked, hogy László úr elhalálozott. Seregemmel csatlakozom hozzád. Együtt megyünk Váradra, a temetésre.

Ugyanakkor a Dráva partján...
Fegyverrel zúzom szét a sánta kutyát! Ilyen korcs királyt csak nem választ a magyar? Ki ámíthatta el nagybátyámat?
A trón téged illet!
Menjünk Fejérvárra! Meg kell szerezni a koronát!
Álmos nem tudott dönteni. Teltek a napok. „Mi jobb? Menni, vagy maradni?" Marták a kétségek. Gőg és dölyf mögött a régi félelem lappangott. „Henrik elbukott, a horvátokra nem számíthatok... és hátha Kálmán lengyel sereggel érkezik?"
Mi lészen, herceg?
Kardunk téged szolgál halálig!
Menjünk, míg nem késő!
Hozzatok új híreket. Nem mehetünk fejjel a falnak.
A fürkész lovasok keserű híreket hoztak. Kálmán sereggel megérkezett, s az ország László akarata szerint fogadta. Egy napon megérkeztek az új király követei.
Kálmán király testvéri szeretettel köszönti öccsét. Meghívja a fejérvári koronázásra, hogy együtt uralkodjanak az ország javára.
Fogadd el! A hercegi korona többet ér, mint egy veszendő horvát királyság!
A fejérvári székesegyházban...
Vivat rex et dominus noster!
Éljen a mi urunk és királyunk!
„Mindennek vége..." – suttogta magában Álmos, miközben két püspök fejére tette a nyitott hercegi koronát. Ő azonban azt a másikat nézte, II. Sylvester pápa és Dukasz Mihály ajándékát, mely Kálmán fején ragyogott.

„Nézd csak, asszony, ki jött haza!" – kiáltott Jutas, mikor a királyi csatlósok élén fia a ház elé vágtatott.
Zoltán... Lelkem magzatom!
Igyál, hékás! Mit csinál a király? Igaz, hogy nyomorék?
Ezt csak Álmos hívei terjesztik róla. Erősebb a hercegnél, és okosabb, mint a püspökök. Szövetséget kötött a velencei dózsével. Apuliába, a normannok ellen sereget küld. Én leszek a vezér!
Másnap Zoltán meglátogatta az őrsi kolostort. Hajdani mestere, Benedictus fráter már csak virágaival foglalatoskodott.
Lásd, fiam, a magot elvetem, a mag kikél. Ha már nem léptél az Úr szolgálatába, végy feleséget. Legyenek gyermekeid!
Csalódtam, Benedictus atya...
Mindenki csalódik valamiben, fiam. Gyere, megmutatom a rózsáimat. Nézd, ez a fehér a legszebb. Egy leánytól kaptam. Havaska a neve.
A fejérvári koronázás óta Álmost már csak a vadászat érdekelte. Az erdők homályában mindent elfelejtett, még a királyságot is, kudarcának fájó sebeivel együtt. Magányos bolyongásában egyszer ismerős útra tévedt.
Havaska...

– Herceg úr! Mióta vártalak... Hányszor megértek azóta az almák! Már azt hittem, elfelejtetted ígéretedet. De most, ugye... azért jöttél?

A házba térve Havaska arra várt, hogy a hercegnek lesz mondanivalója, Álmos azonban csak sokára tudott megszólalni.

Amikor itt jártam, más viszontlátásra gondoltam. Úgy hittem, király leszek. Csakhogy ellopták tőlem a koronát. De kardomra mondom, nem nyugszom bele ebbe a gazságba!

Nem, nem, ne is folytasd... féltelek! Nem élném túl, ha bajod történnék... Csak testvéred kiontott vérén juthatnál a trónra!

„Mi lenne, ha örökre itt maradnék? Ha megvetném a hercegséget is? A harcra tüzelő, kapzsi híveket?" – gondolta Álmos, de ez a látomás csak pillanatokig tartott.

Ne haragudj, mennem kell. Alkonyodik.

Isten veled. Két csillag vagyunk mi, herceg. Az egyik büszke fénnyel a magasban ragyog, a másik meg alig látszik az ég alján...

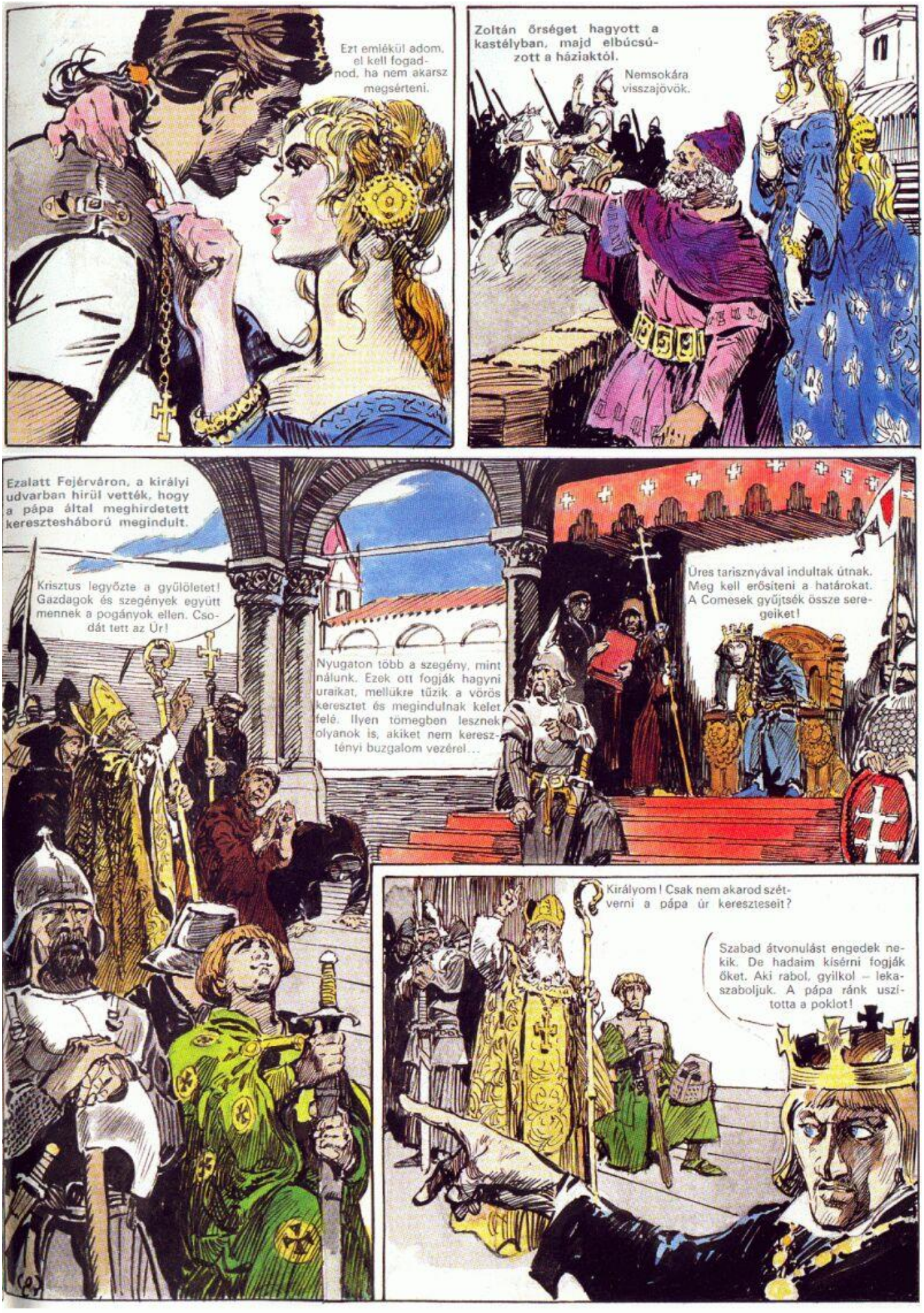
Amikor Álmos a fejérvári útra lovagolt, az ellenkező hajlásban kis lovascsapat tűnt fel. „Állj!" – parancsolta vezetőjük. „Húzódjatok a bozótba!"

Ő az. Küngösről jött. Tehát neki ígérkezett Havaska. A herceg játékszere lett...

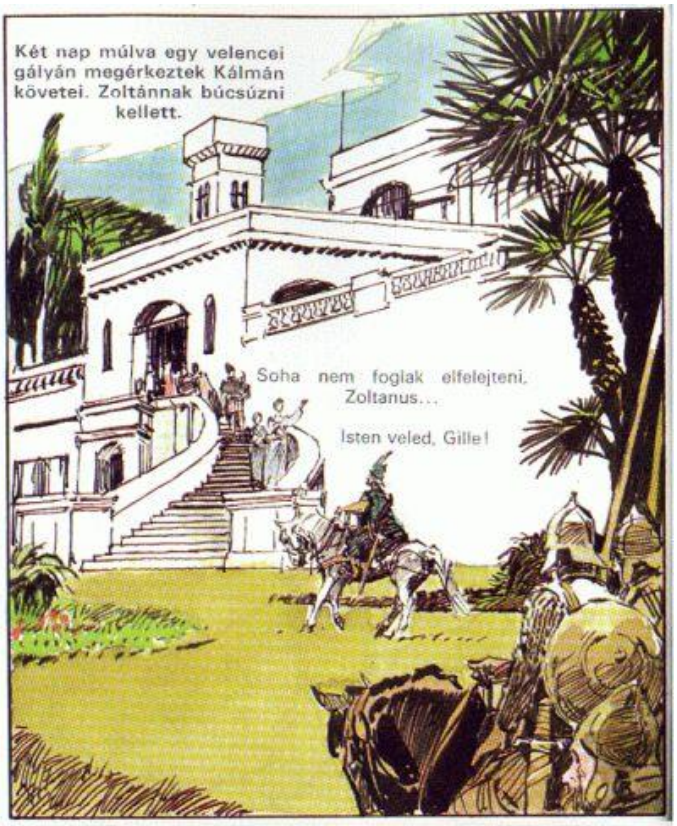
Zoltán keserű szívvel adott parancsot a továbbindulásra. Még a fejét sem fordította Kaplonyék udvarháza felé.

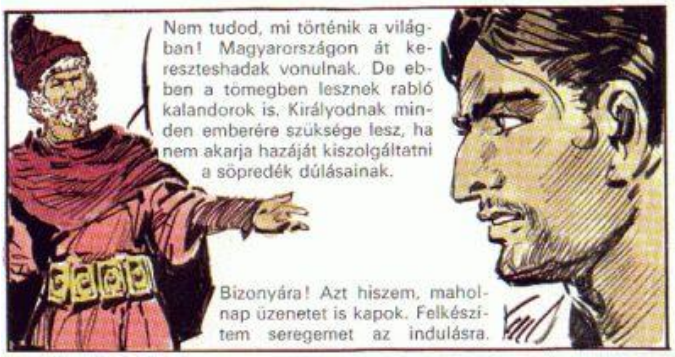

Kálmán király valóban sereget küldött a normannok ellen. Brindisit rövid harc után elfoglalták, s egy hét múlva Zoltán lovasaival már messze bent portyázott Apulia földjén. Parancsot adott, hogy senkit se bántsanak, aki megadja magát, de az ispánok hadisarcot követeltek és kíméletlenül dúlták a gazdag vidéket. Egy napon...
Ugra ispán emberei megrohantak egy kastélyt. Mindent felprédálnak. A ház népét fel akarják kötni a kert fáira!
Ebanyátok, hát ezt parancsoltam én nektek? Nem kuvasz szájába való konc ez, hogy a holló vájja ki a szemeteket!
Nyilaztak ránk a gazok.
Engem Kálmán úr tett vezérré. Itt én parancsolok! Oldjátok el a foglyok kötelékeit! Minden kincset azonnal visszavisztek a házba!
A kastély ura vagyok, Dudo, normann nemes. Ezek a lányaim, Gille és Marion. Köszönöm lovag, hogy megmentetted az életünket. Íme, végy magadhoz bármit kincseimből.
Nem jutalomért tettem.

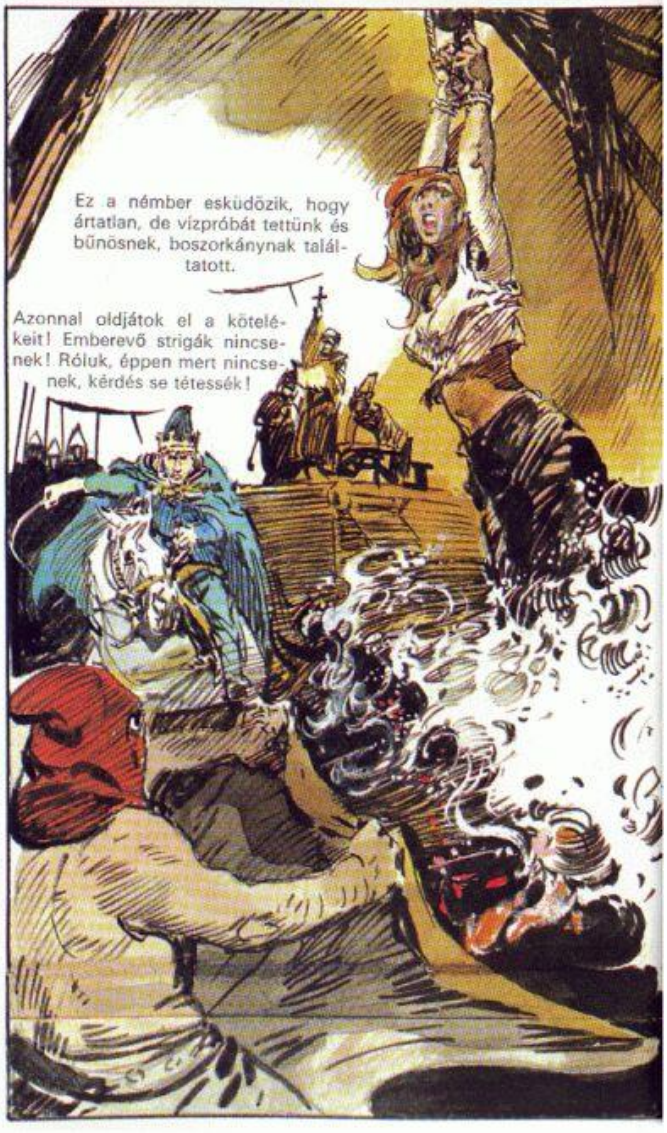

Ezt emlékül adom, el kell fogadnod, ha nem akarsz megsérteni.
Zoltán őrséget hagyott a kastélyban, majd elbúcsúzott a háziaktól.
Nemsokára visszajövök.
Ezalatt Fejérváron, a királyi udvarban hirül vették, hogy a pápa által meghirdetett keresztesháború megindult.
Krisztus legyőzte a gyülöletet! Gazdagok és szegények együtt mennek a pogányok ellen. Csodát tett az Ur!
Nyugaton több a szegény, mint nálunk. Ezek ott fogják hagyni uraikat, mellükre tűzik a vörös keresztet és megindulnak kelet felé. Ilyen tömegben lesznek olyanok is, akiket nem keresztényi buzgalom vezérel...
Üres tarisznyával indultak útnak. Meg kell erősíteni a határokat. A Comesek gyűjtsék össze seregeiket!
Királyom! Csak nem akarod szétverni a pápa úr kereszteseit?
Szabad átvonulást engedek nekik. De hadaim kísérni fogják őket. Aki rabol, gyilkol – lekaszaboljuk. A pápa ránk uszította a poklot!

Azt hallottam, hogy elmentek. Sajnálom, mert szeretlek téged, pedig ellenségként jöttél. De te jóságos vagy...
Lehet, hogy el kell mennünk, ha királyom hazahív. Erről még nem tudok semmit.

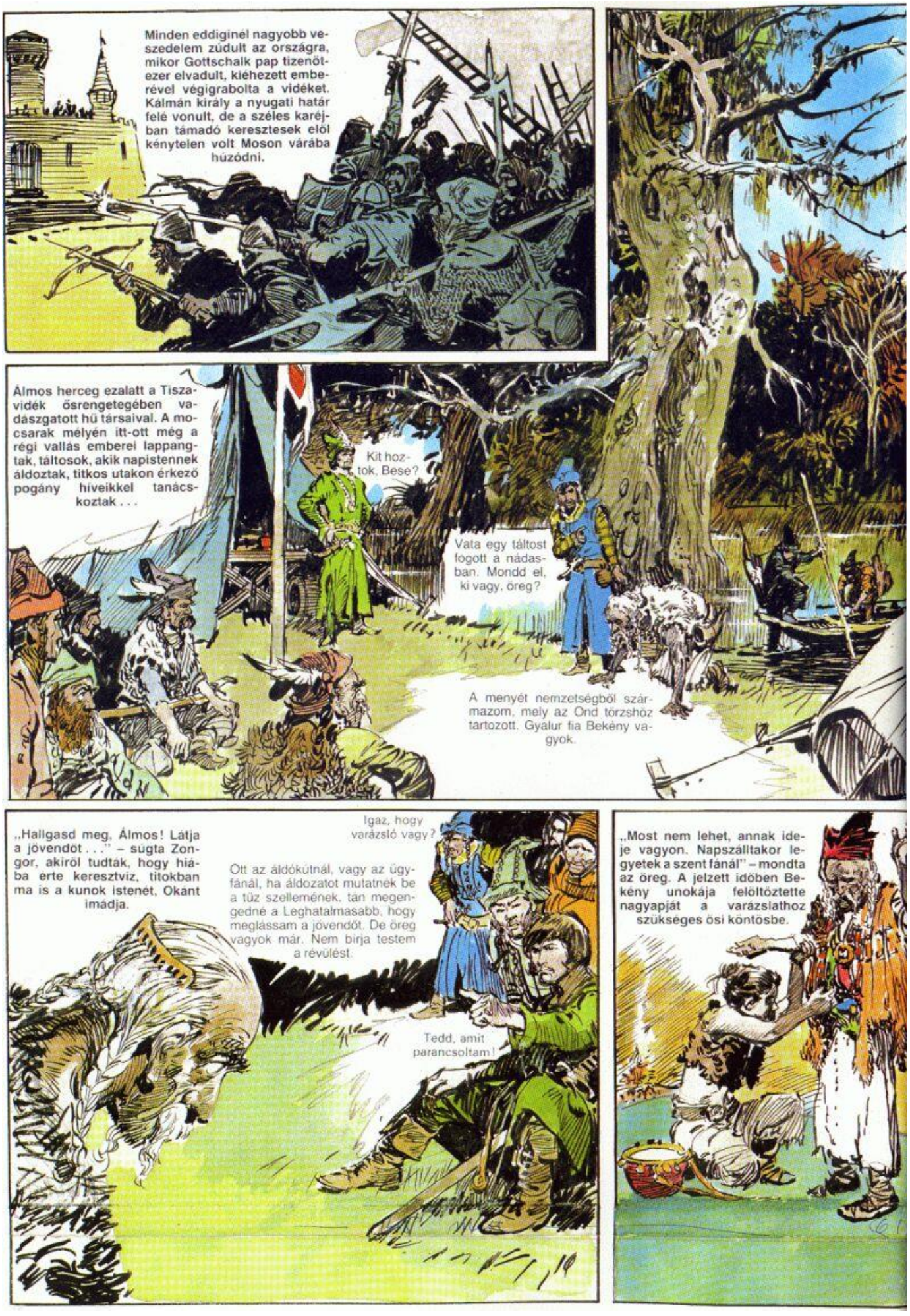

Két nap múlva egy velencei gályán megérkeztek Kálmán követei. Zoltánnak búcsúzni kellett.
Soha nem foglak elfelejteni, Zoltanus...
Isten veled, Gille!

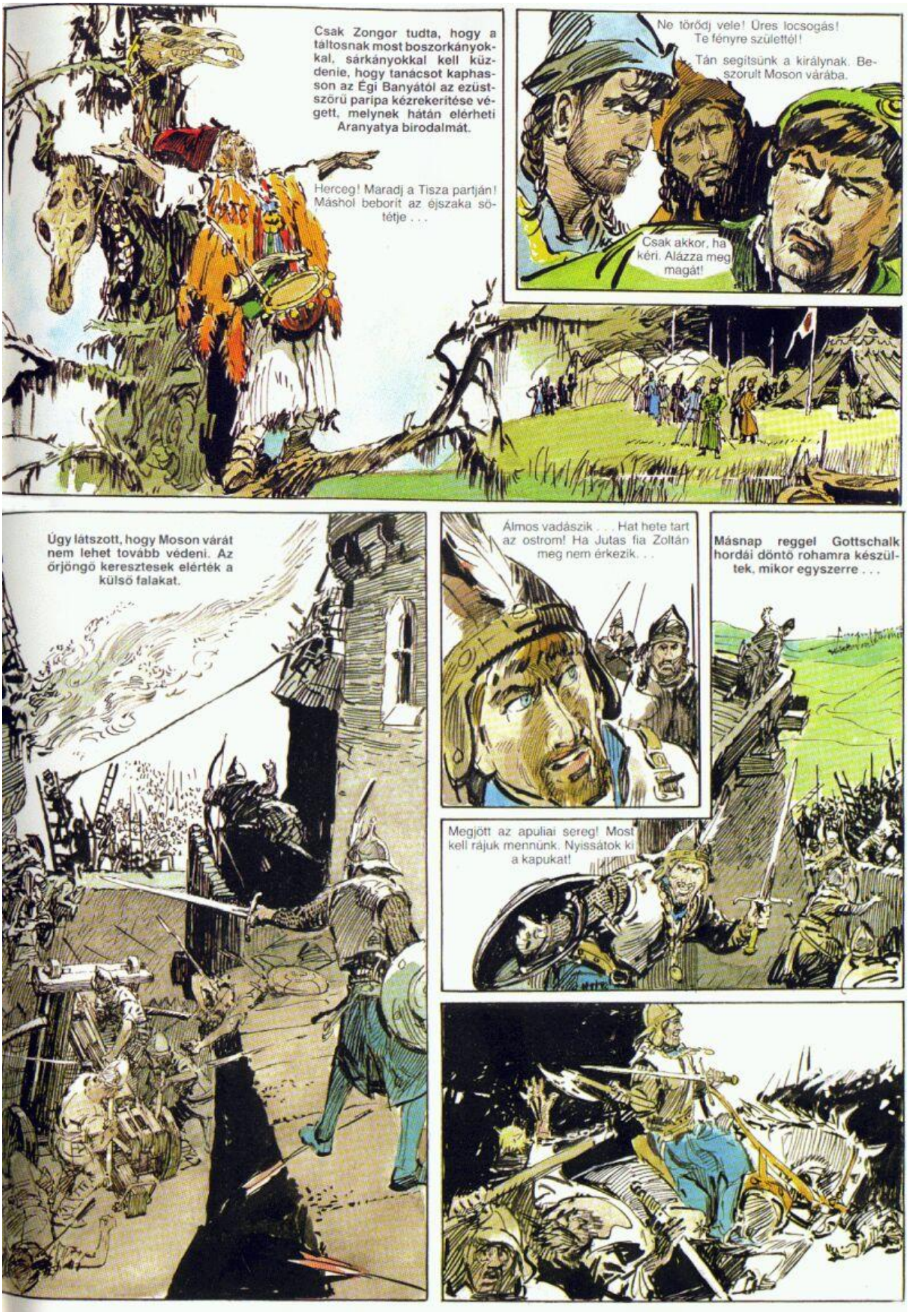

Nem tudod, mi történik a világban! Magyarországon át keresztteshadak vonulnak. De ebben a tömegben lesznek rabló kalandorok is. Királyodnak minden emberére szüksége lesz, ha nem akarja hazáját kiszolgáltatni a söpredék dúlásainak.
Bizonyára! Azt hiszem, mahol-nap üzenetet is kapok. Felkészítem seregemet az indulásra.

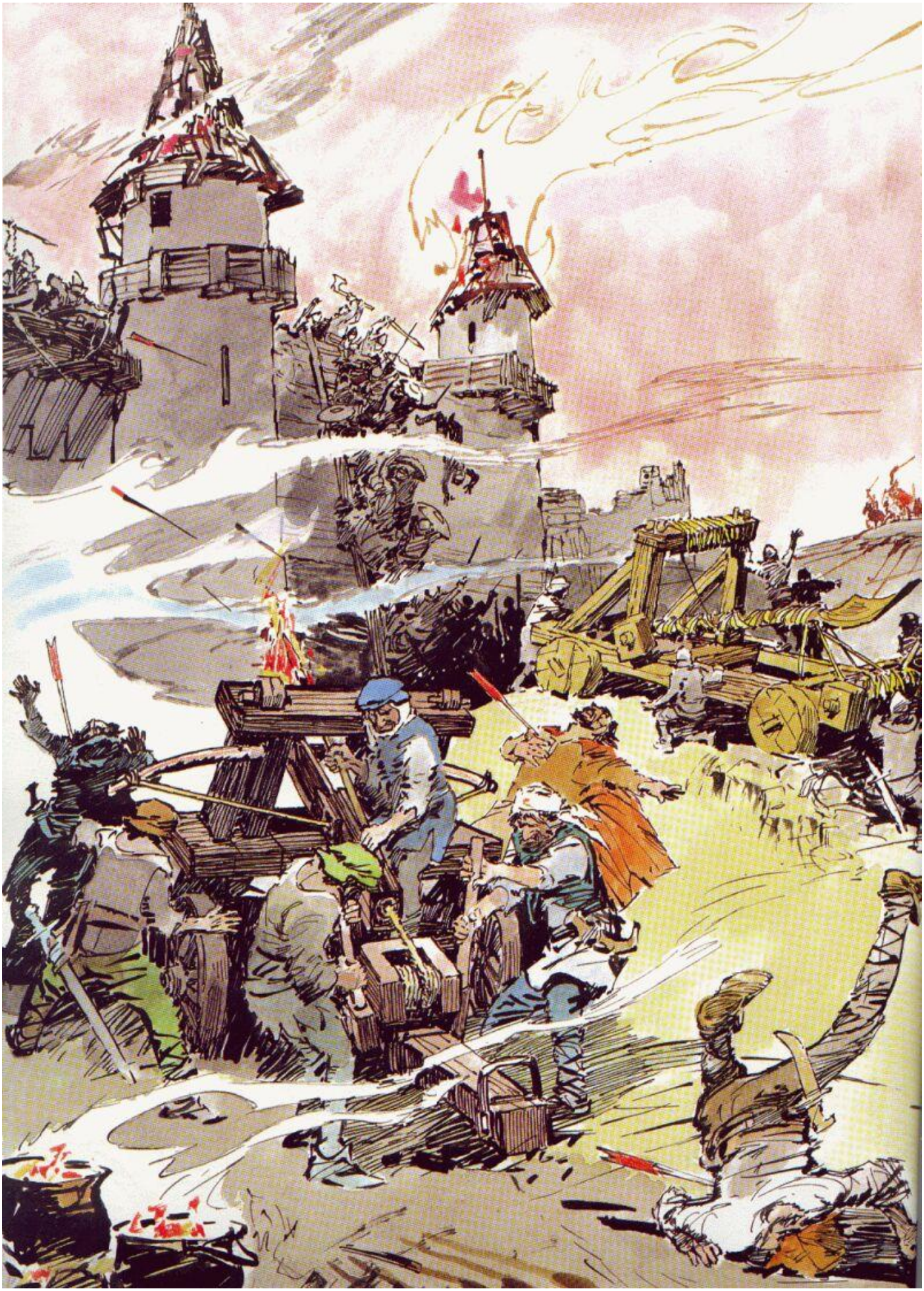

Az 1096. esztendő tavaszán a keresztteshadak elérték Magyarország határát. Kálmán csapataival Győrbe vonult, hogy kellően fogadhassa a jövevényeket. A városban éppen György úr, a megye bírája tartott törvénynapot. Nagy sokaság verődött össze a hírre, hogy boszorkányégetés is lesz. Mikor a király megérkezett...
Mi történik itt?
Varázslók, bűbájosok felett ítélkezünk, uram.

Ez a némber esküdözik, hogy ártatlan, de vízpróbát tettünk és bűnösnek, boszorkánynak találtatott.
Azonnal oldjátok el a kötelékeit! Emberevő strigák nincsenek! Róluk, éppen mert nincsenek, kérdés se tétessék!

Sopronban, az első keresztes-lovagok fogadásán . . .
Légy üdvözölve, felséges úr. Amiens-i Péternek álmában megjelent az Úr! Ő akaria a szent háborút!
Üdvözöllek téged, Poissy Walter lovag, az észak-francia keresz-teshad vezérét. Sereged min-dent megkap ezen a földön olcsó pénzért. Kísérőket is adunk mel-létek.
Hanem a seregben mindössze néhány főúri lovag büszkélke-dett. A nyomukban haladó szedett-vedett gyalogság riasztó képet nyújtott.
Hamarosan letáborozva, két napig csak ettek-ittak.
Nem megyünk tovább! Itt a Szentföld!
És ez még csak szerény elő-had...
Hogy a karón száradtatok volna!
Elérkezett szent Iván hava. Akkor már özönlöttek Magyar-országba a német és cseh földről menekülő zsidók, akiket a keresztesek üztek ki hazájukból. Az északi gyepük hadnagya, Ecsellő fia Ják jelentette...
Orléans-i Fulcher nevü pap sok ezer emberével Trencsénnél be-tört az országba. Dúltak, rabol-tak, öldököltek. Nem tehettem mást, Nyitra mellett rájuk men-tem. Hirmondó is alig maradt be-lőlük.
Az Úr vetésébe konkoly került...

Minden eddiginél nagyobb veszedelem zúdult az országra, mikor Gottschalk pap tizenötezer elvadult, kiéhezett emberével végigrabolta a vidéket. Kálmán király a nyugati határ felé vonult, de a széles karéjban támadó keresztesek elől kénytelen volt Moson várába húzódni.
Álmos herceg ezalatt a Tisza-vidék ősrengetegében vadászgatott hű társaival. A mocsarak mélyén itt-ott még a régi vallás emberei lappangtak, táltosok, akik napistennek áldoztak, titkos utakon érkező pogány híveikkel tanácskoztak . . .
Kit hoztok, Bese?
Vata egy táltost fogott a nádasban. Mondd el, ki vagy, öreg?
A menyét nemzetségből származom, mely az Ond törzshöz tartozott. Gyalur fia Bekény vagyok.
„Hallgasd meg, Álmos! Látja a jövendőt . . .” – súgta Zongor, akiről tudták, hogy hiába érte keresztvíz, titokban ma is a kunok istenét, Okant imádja.
Igaz, hogy varázsló vagy?
Ott az áldókútnál, vagy az ügyfánál, ha áldozatot mutatnék be a tűz szellemének, tán megengedné a Leghatalmasabb, hogy meglássam a jövendőt. De öreg vagyok már. Nem bírja testem a révülést.
Tedd, amit parancsoltam!
„Most nem lehet, annak ideje vagyon. Napszálltakor legyetek a szent fánál” – mondta az öreg. A jelzett időben Bekény unokája felöltöztette nagyapját a varázslathoz szükséges ősi köntösbe.

Csak Zongor tudta, hogy a táltosnak most boszorkányokkal, sárkányokkal kell küzdenie, hogy tanácsot kaphasson az Égi Banyától az ezüstszörű paripa kézrekerítése végett, melynek hátán elérheti Aranyatya birodalmát.
Herceg! Maradj a Tisza partján! Máshol beborít az éjszaka sötétje . . .
Ne törődj vele! Üres locsogás! Te fényre születtél!
Tán segítsünk a királynak. Beszorult Moson várába.
Csak akkor, ha kéri. Alázza meg magát!
Úgy látszott, hogy Moson várát nem lehet tovább védeni. Az őrjöngő keresztesek elérték a külső falakat.
Álmos vadászik . . . Hat hete tart az ostrom! Ha Jutas fia Zoltán meg nem érkezik. . .
Másnap reggel Gottschalk hordái döntő rohamra készültek, mikor egyszerre . . .
Megjött az apuliai sereg! Most kell rájuk mennünk. Nyissátok ki a kapukat!

A király nem folytatta tovább a teljesen szétvert gyülevész had üldözését. Zoltán apja látogatásra készült Örsre. Veszprém felé haladva . . .
Vitéz úr, én István vagyok a bazilita rendjéből. A király seregéhez igyekszem. Jutas fia Zoltánt szeretném megtalálni.
Nem kell soká keresned, fráter. Én vagyok.
Hála az égnek! Akkor Kaplony úr leányának igaza volt. Azt mondta: „Menj és megtalálod." A szegény beteg szólni kíván tevéled.
Nagyon beteg?
„Mindnyájan Isten kezében vagyunk" — sóhajtott a magister s ebből megértette Zoltán, hogy Havaska súlyos beteg.
Az apácák kolostorát még István király alapitotta. A betegszobába érve . . .
Bocsáss meg nekem, Zoltán. Tudom, miattam vagy boldogtalan. De én igaz lélekkel szeretem Álmost. És boldogtalanabb vagyok nálad . . .
Nincs mit megbocsátanom. Álmosnak pedig csak egy szerelme van. Hanem az olyan elérhetetlen számára, mint te voltál énnekem.
Tudom, a korona . . . a királyi hatalom. Vesztébe rohan! Te a király főembere vagy. Kérd őt, bocsásson meg a hercegnek. Esküdj, hogy megteszed!
Esküszöm, ha kívánod. De én elmegyek, Havaska. A király még nem tudja szándékomat. Ha az igazi kereszteshad, a francia lovagok megérkeznek, velük megyek. Elvágyom innen messze.
Nemsokára elmegyek én is, Zoltán. Sokkal messzebbre . . . Fogadd el emlékül ezt a gyürüt. Emlékeztessen esküdre!
Isten veled, Havaska . . .

A kereszteshábORÚk. (XI–XIII szd.)

Ezúttal fényes lovagsereg érkezett, a lotaringiai és északfranciaországi hűbérurak csapatai. Vezérük Bouillon Gottfried, a boulogne-i gróf fia. Alig lépték át a határt, követet indítottak Kálmán királyhoz. Tongue Gerard lovagot Zoltán fogadta.
Tudunk az előttünk járók garázdálkodásaitól. De mi igazi keresztes lovagok vagyunk. Ételt-italt pénzért veszünk. Vezéreink vasfegyelmet tartanak. Én a betegápolók rendjébe tartozom. Johannitáknak neveznek minket.
Nem lesz bántódástok magyar földön.
Hát engem bevennétek-e magatok közé?
Be, de csak akkor, ha őszinte a szándékod, s ha királyod elenged.
Almos herceg nyári szállásán titokban fogadta Ottó grófot, aki Henrik császár levelét hozta.
Felvirrad még nekünk is, Vata!
Be kell érni a gabonának Bese.
Kálmán király nehéz szívvel ugyan, de beleegyezett legjobb hive távozásába.
Fáj, hogy elhagysz. De tudom, miért kívánkozol idegen emberek közé. Van-e valami kívánságod? Máris teljesítem.
Van egy kérésem. Megígértem valakinek, aki nagyon beteg, hogy szólok Álmos herceg érdekében. Úgy lehet, egyszer majd koronádra tör. De te erősebb és bölcsebb vagy. Ne oltsd ki élete mécsét. Meglásd, így leszel boldog!
Súlyos szavakat mondtál. Nehéz teher lesz öket hordanom. De Álmos vér a véremből s ha gyűlöl is, én mégis szeretem. Amit gyarló ember ígérhet, azt ígérem én, a király.

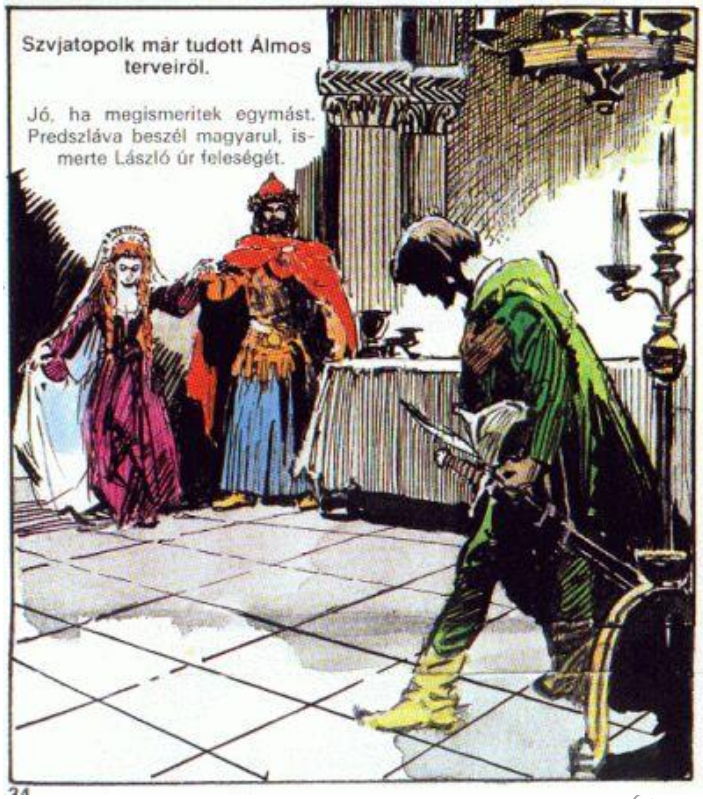

Az 1097. esztendő Pünkösd havának elején Palermóból indultak a normann gályák. Rogerius herceg leánya fényes kíséretével Magyarországba indult, hogy Kálmán királlyal házasságra lépjen. Belográdból díszes utazókocsikon vonult a menet Fejérvár felé. A város határában . . .
Rex Columbanus, íme megérkeztem tehozzád!
Hozzám illenél inkább. Téged is Kálmán vett el tőlem a koronával együtt . . .
A herceg még a hat napig tartó lakodalom végét sem várta meg. Embereivel Tiszavárkony felé lovagolt.
Szép a királyné!
Szép.
A végsőkig elkeseredett Álmos nem tudott megnyugodni. Néhány hónap múlva már jelentékeny erőket vont össze a várkonyi földvár körül. A királyhoz gyorsan eljutott a hír.
Nem várhatom meg, míg ide-ér! Ostoba hiúságból Henrik malmára hajtja a vizet. Holnap indulunk az öcsém ellen.

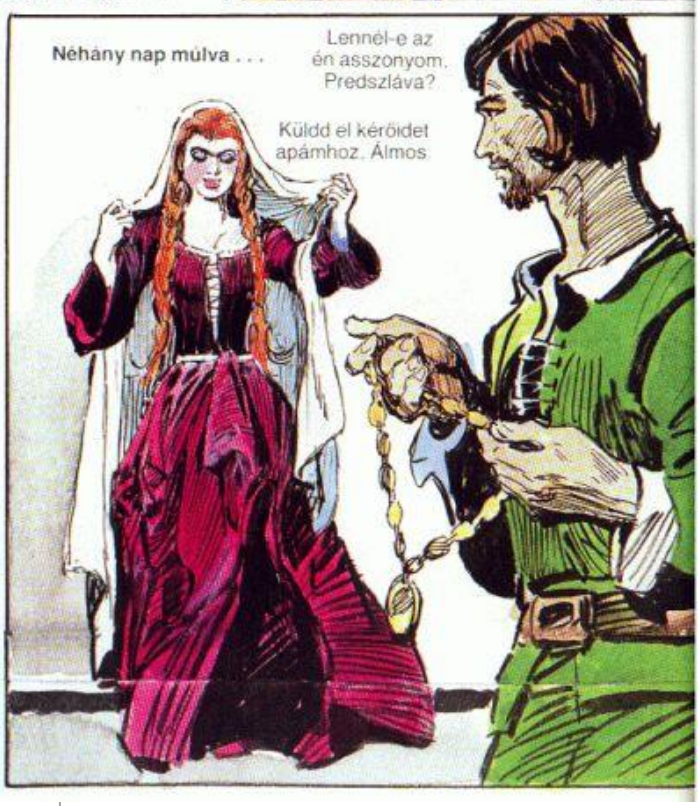

A sereg megindult, de a katonák rosszkedvűen lovagoltak.
Egymást marjuk! Döntsék el ők egymás között a dolgot!
Egyikük se Krisztus, ha fűbe harapunk, ugyan föl nem támasztanak bennünket!
A király követeket küldött. Hosszú vita után abban egyeztek meg, amit mindkét sereg katonái egyformán kívántak.
Kálmán hajlandó megvívni veled. Aki győz, azé a trón. Hajnalban a Füzes-szigeten leszünk öt emberrel.
Ott leszek.
Döntsön a kard! A győzest mindnyájan szolgálni fogjuk!
Tábort ütöttek a túlparton. Kálmán nem mer támadni. Valójában gyáva.
Nono! Inkább csak óvatos.
Mosonnál megmutatta, hogy kicsoda.
Mikor a király baljába fogta a fegyvert és fogását próbálva egyet-kettőt suhintott, Álmos dermedt rémülettel figyelte. „A koronás király . . .” — dadogta benne a lélek és úgy érezte, hogy megbénul egész teste.
Kálmán egy mozdulattal kiverte öccse kezéből a kardot.
Bocsáss meg . . . a foglyod vagyok.
Menj. Szabad vagy.
Nem lészen testvérharc! Hála az Úrnak!
Még sohasem gyűlöltem ennyire ezt a sánta kutyát!

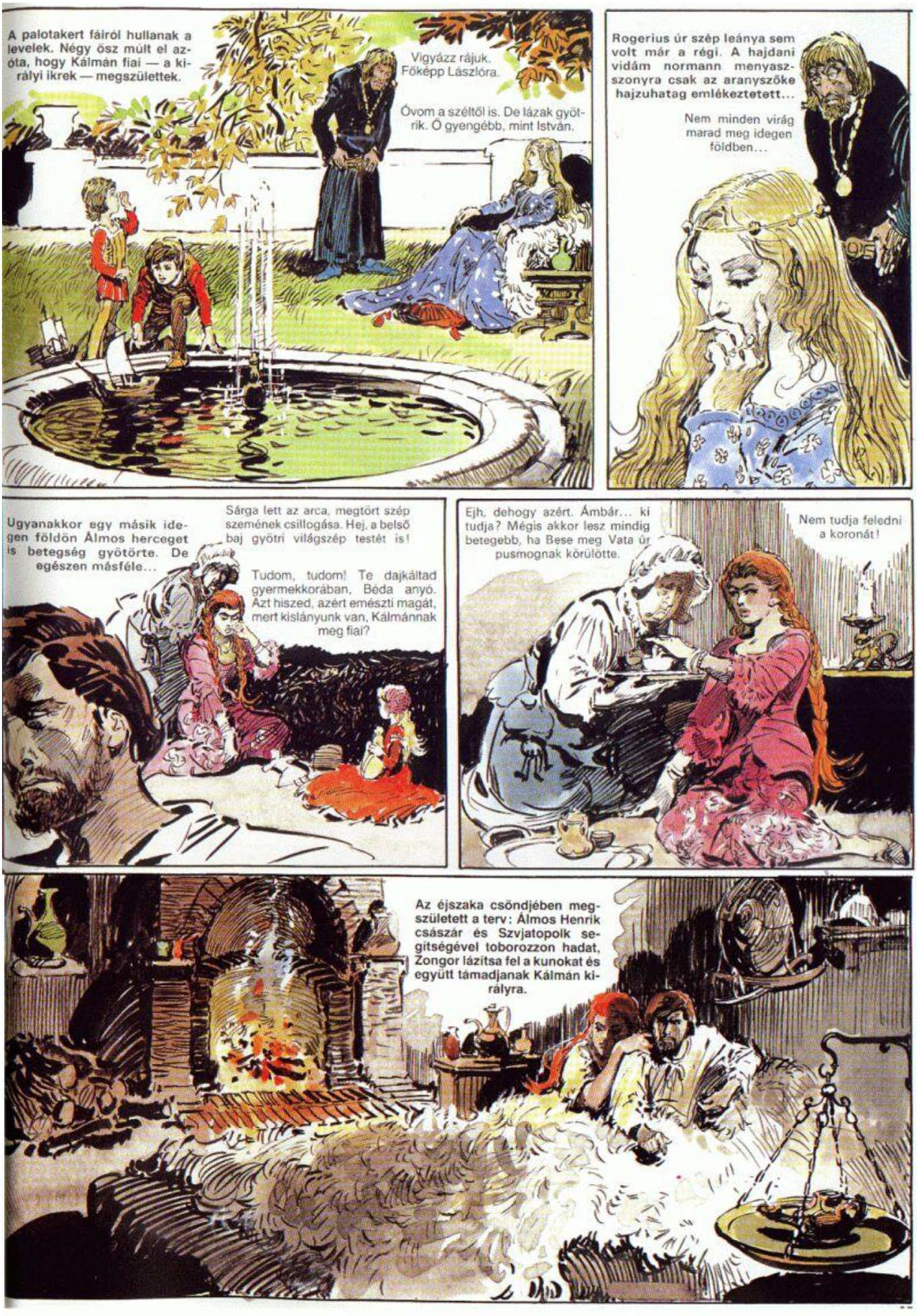

Hosszú idő telt el. A francia kereszteslovagok elfoglalták Jeruzsálemet. Zoltán belépett a Johanniták rendjébe. Gerarddal együtt ápolta a sebesülteket, betegeket a Szent János kórházban. Úgy érezte, megtalálta élete célját.
Együtt maradunk, testvéreim.
Tarsa ért a gyógyításhoz.

Az 1099. esztendőben Kálmán királyt segítségül hívta az egymással viszálykodó orosz fejedelmek egyike. A hadjáratban Álmos herceg is részt vett. Egy csata előtti éjszakán . . .
Szeretném, ha rokonom lennél. Gyere velem Kijevbe. Ott vár apám, Szvatopluk, a nagyfejedelem. Elvehetnéd húgomat, Predszlávát.
Meggondolom, Jaroszlavec.
„Ha Kálmánnak nem lesz utóda, de nekem igen, a trónra majd a fiam kerülhet. Az oroszok segíteni fogják . . .”

A magyar sereg csatát vesztett. Kálmán nem számított a váratlanul megjelenő kunok támadására. Nagy veszteségek után visszavonult. Álmos azonban Kijevbe menekült.

Szvjatopolk már tudott Álmos terveiről.
Jó, ha megismeritek egymást. Predszláva beszél magyarul, ismerte László úr feleségét.

Néhány nap múlva . . .
Lennél-e az én asszonyom, Predszláva?
Küldd el kéröidet apámhoz, Álmos.

A palotakert fáiról hullanak a levelek. Négy ősz múlt el azóta, hogy Kálmán fiai — a királyi ikrek — megszülettek.
Vigyázz rájuk. Főképp Lászlóra.
Óvom a széltől is. De lázak gyötrik. Ő gyengébb, mint István.
Rogerius úr szép leánya sem volt már a régi. A hajdani vidám normann menyasszonyra csak az aranyszőke hajzuhatag emlékeztetett...
Nem minden virág marad meg idegen földben...
Ugyanakkor egy másik idegen földön Álmos herceget is betegség gyötörte. De egészen másféle...
Sárga lett az arca, megtört szép szemének csillogása. Hej, a belső baj gyötri világszép testét is!
Tudom, tudom! Te dajkáltad gyermekkorában, Béda anyó. Azt hiszed, azért emészti magát, mert kislányunk van, Kálmánnak meg fiai?
Ejh, dehogy azért. Ámbár... ki tudja? Mégis akkor lesz mindig betegebb, ha Bese meg Vata úr pusmognak körülötte.
Nem tudja feledni a koronát!
Az éjszaka csöndjében megszületett a terv: Álmos Henrik császár és Szvjatopolk segítségével toborozzon hadat, Zongor lázítsa fel a kunokat és együtt támadjanak Kálmán királyra.

Tavaszodott, mikor kedvező hírekkel megjöttek hívei Szvjatopolktól. Most már semmi sem tarthatta vissza Álmost. Átlépte a határt, és a Duna mentén haladva meg sem állt Passau városáig, ahol Wido kanonok fogadta . . . -

Itt nincs többé remény, herceg úr! Henrik császár halott!

Ismét fel kellett hát ébredni a korona álmából. „Jól mondta az öreg táltos . . ." A herceg előtt felrémlett a Tisza-füzes képe, ahogy Kálmán feléje közeledik, karddal a kezében. -

Siess haza. A király tán még nem is tudja, hogy kijöttél ide az országból.

Te nem ismered őt, Wido. De mégis hazamegyek. Készüljetek!

Kálmán jól előre mindenről értesült. Már a Lajta partján táborozott, mikor hangos kiáltozás csalta ki sátrából.

Nem lesz harc most sem. Itt hozzuk Álmos herceget!

Oldjátok el a köteleit!

Nem ölitsz meg?

Nem. De megszüntetem a hercegséget. Élhetsz mint más gazdag úr. Most pedig eltakarodj, galád népeddel együtt.

Megbánod még, királyom, hogy elengedted! István úr törvénye szerint kétszer érdemelt volna halált.

A volt herceg nem nyugodott. Ismét a Tisza-vidékre vonult, ahol emberei makacsul kitartottak mellette. Szerte a vidéken kun, böszörmény és besenyő legények táboroztak.

Nekünk nem kell a sánta kutya. Nélküled semmik vagyunk. Veled maradunk halálig!

Egy esztendő suhant tova. Álmos újabb összeesküvése megintcsak kudarcba fulladt. Ezúttal úgy látszott, véglegesen. De a király újra kegyelmet adott. „Bízd most rám" — kérte Lőrinc érsek.

Hagyd el az országot. Krisztus földjén irgalmat találsz vétkeidre. Zarándokolj Jeruzsálembe!

Vezekelni fogok, atyám.

Mialatt a teljesen megtört Álmos a Szentföld felé igyekezett, Zoltán előtt egyre gyakrabban jelentek meg a múlt, az elhagyott haza emlékei.
Mi nem tetszik, Társa?
Te is csalódtál uram, ha nem mondod is. Itt mindenki uralkodni akar. Még Krisztus sírjánál is marakodnak. Ha itt maradsz, a te életed is elhervad.
Ezekben az időkben Zoltán kötelességei közé tartozott a környékbeli monostorok felügyelete, orvosi ellátása. Erős katonai kísérettel vonult, mert a félelmetes aszasszinok — Sheik al Gebel emberei — le-lecsaptak a hegyekből.
Úgy látom, zarándokcsapat ütött tábort a völgyben.
De nézd, uram! Rablók törnek rájuk!
Vad kiáltozás és harci zaj verte fel a békés tájat.
Huj, huj! Rájuk megyünk, Társa!
Az Aszasszinok későn észméltek . . .
Ismerős nekem a zarándok, aki olyan jól forgatta a kardot.
Nekem is.
Álmos herceg . . . !
Ki vagy te? Nem ismerlek.
37

Egy lányról akarok veled beszélni. Egy lányról, akit megöltél. A neve Havaska. És te neki köszönheted az életed. Bátyád megfogadta, hogy bármit teszel, megbocsát. Miért vagy itt, herceg?

Tisztulni jöttem. Háromszor törtem a király ellen. Már herceg sem vagyok. Ha visszatérek, káptalant alapítok, hogy szerzetesek imádkozzanak értem és gyermekeimért. Lányom után fiam született, Béla.

Az öregedő, beteg király didereg a könyvesházban. Otthagyta a halotti tort. Folyton a kis koporsót látta. A kis László elment édesanyja után. „Mi lesz Istvánka sorsa, ha én meghalok? Álmos hazajön és megöli. Mondják, a fia erős, vaskos gyermek, az anyja is víruló . . . !" Kálmánt kínzó fájdalom gyötri. Olasz orvosát hivatja.

Küldjétek Dracot!

Idd meg ez uram.

„Béke veled, Álmos!" Zoltán búcsút vett a zarándokoktól. Most már tudta, hogy nem marad tovább a Szentföldön.

A tanácsban...

Királynénk halála óta a gyászév letelt. Újabb örökösre van szükség. Kálmán úr Vladimir Monomachos lányára, Eufémiára gondol.

Félek ettől a házasságtól. A lány túlságosan szép és fiatal.

De Álmos visszajön! Nem tudom, megcsillapodott-e?

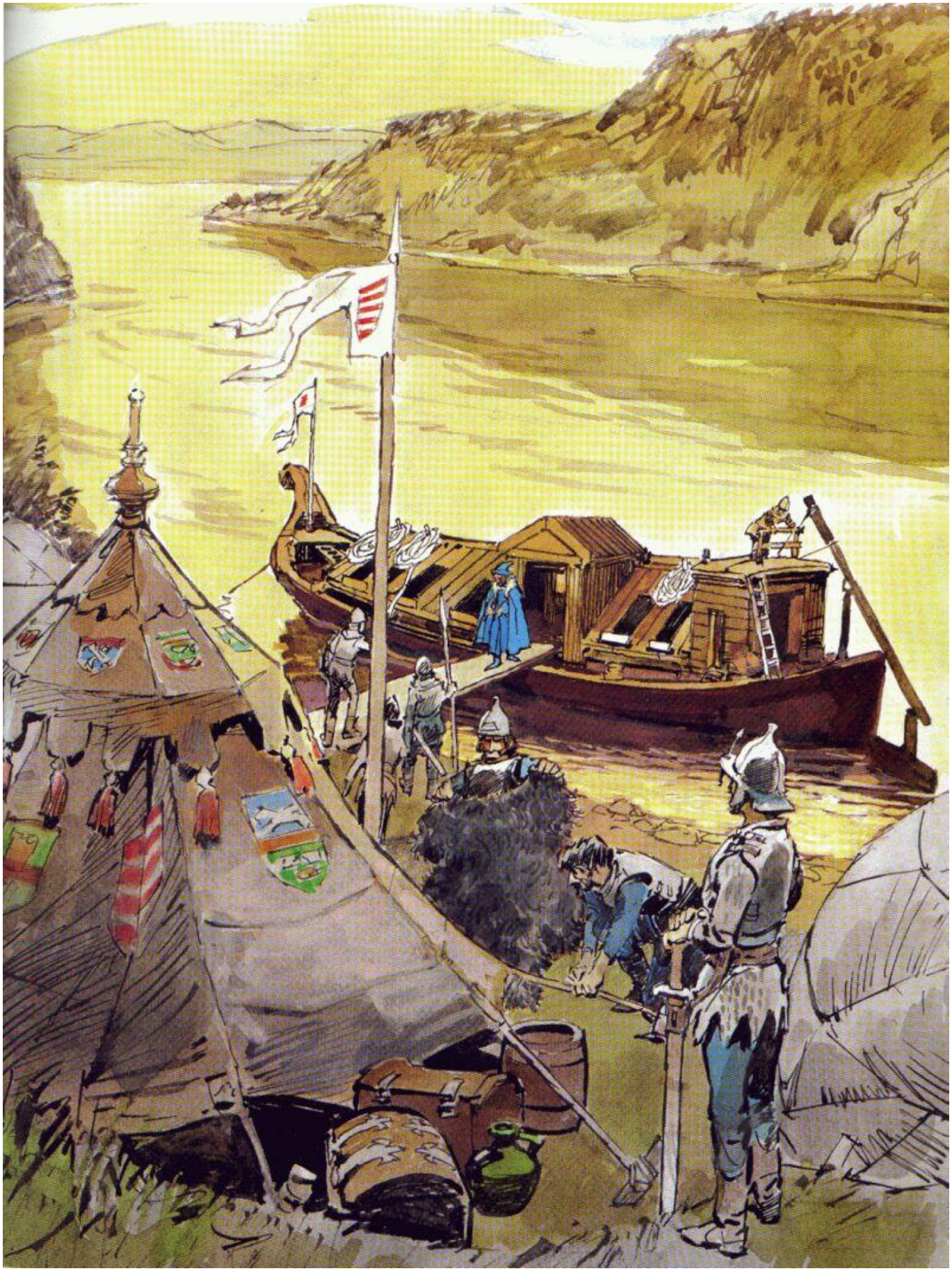
A házasság létrejött. A királyi esküvő csendben folyt le, mintha árnyékot vetett volna rá a jövő. Eufémiát az első pillanatban megdöbbentette az öregedő, fáradt, csúnya férfi. De hamar számító asszonnyá változott. Nemcsak udvarhölgyeket — testőröket is hozott magával.

Áljosa, nyugodj meg. Csak téged foglak szeretni!

A zarándokútjáról visszatérő Álmos felépítette a fogadalmi monostort. Az avató ünnepségen Kálmán király is megjelent.

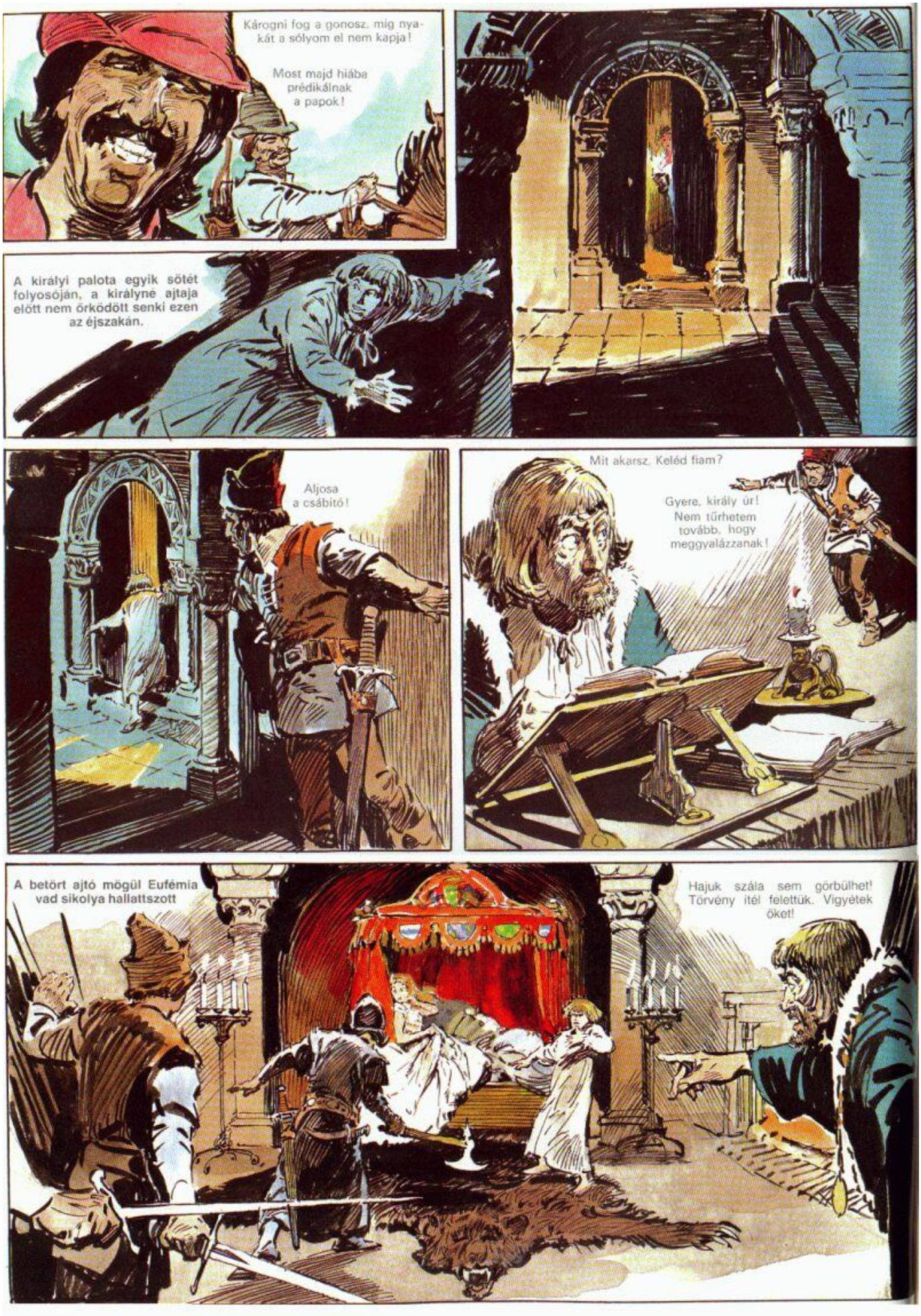
Engedd meg, bátyám, hogy rokoni kegyelmedet kérjem fiam számára. Vedd oltalmadba!

Béla, miként te, szabadon élj ezen a földön.

Ecselló fia Ják ispán nem aludt. Nem hitt Álmosnak, sem Widó prépostnak. Addig unszolta a királyt, míg az kíséretével elhagyta monostort, s a Duna partján vert sátorban pihent le éjszakára. Dömös közelében Álmos embereinek tábortüzei parázslottak.
Hányan vagytok, Kelléd?
Tízen őrizzük a király sátrát.
Húzódjatok ide a bokrok mögé. Én hozok még embereket. Roszszat sejtek.
Az elébb mintha csónak kötött volna ki a parton!
A sátor előtt nincsenek örök.
Annál gyorsabban végzünk. Akkor király lesz Álmos úr, s ti főemberek.
Néhány pillanat múlva vad ordítás verte fel a tábor csendjét . . .
Mi történt?
Gonoszok törtek életedre, királyom. Kettőt levágtunk, de Tarkacs fia Bese, Álmos fő embere él, és fogoly.
Álmos nem tudott róla . . . Sajnálom, hogy életben maradtál . . . !

Pirkadásra megmozdult a tábor. Mindenki feldúltan tárgyalta a merényletet. Fent a dombon megnyílt a monostor kapuja. Lőrinc érsek, a prépost, majd a püspökök után Álmos lépett ki.
Könyörgök, higgy nekem! Nem tudtam róla!
A papok kórusban hangoztatták Álmos kegyes életét és ártatlanságát. Bese is ezt vallotta.
Legyen kívánságtok szerint. Te pedig esküdj meg a szent keresztre, hogy igazat mondtál és nem törsz az életemre.
Esküszöm!
Úgy látszott, hogy mindenről lemondott Álmos, de egy szenvedélyét azért megtartotta. Nem sejtette azonban, hogy a kíséretében levő vadászok Kálmán emberei. Gondtalanul dicsekedett kedvenc solymával.
Magam tanítottam! Több az esze, mint sok embernek.
No, ezt már nehezen hiszem. De amott repül egy varjú. Ha megfogná...
Most már hiszek neked.
Ugye ez a varjú megeskudnék a sólyomnak, többé sohasem károg, ha elbocsátja?
Álmos hirtelen rádöbbent: hibát követett el. „Gyerünk a nyúlra!" — kiáltott és vad vágtába hajszolta lovát, pedig nyúl sehol sem volt látható.

Károgni fog a gonosz, míg nyakát a sólyom el nem kapja!
Most majd hiába prédikálnak a papok!
A királyi palota egyik sötét folyosóján, a királyné ajtaja előtt nem őrködött senki ezen az éjszakán.
Aljosa a csábító!
Mit akarsz, Keléd fiam?
Gyere, király úr! Nem tűrhetem tovább, hogy meggyalázzanak!
A betört ajtó mögül Eufémia vad sikolya hallattszott
Hajuk szála sem görbülhet! Törvény ítél felettük. Vigyétek őket!

Napokon át senki sem juthatott a király elé. Egymás után érkeztek a tanács tagjai, de csak Keléd vihette be az ételt-italt. Kálmán végül Márkot hivatta. Mikor meghallotta, mit mondott Álmos a sólyomról meg a varjúról . . .
Most törvényt látunk úgyis. Tinéktek volt igazatok. Fogjátok el Álmost.
Megölhetném, de nem teszem. Döntsetek ti az idegen nő sorsáról. A férfival sem törődöm.
Menjen haza szégyenszemre az apjához, minden népével és csábitójával együtt. Vére ne szálljon senki fejére!
Márk ispán azzal tért vissza, hogy Álmos, kijátszva őreit, elmenekült nyugat felé.
Csak az új császárhoz, V. Henrikhez futhatott. A németek örülni fognak. Ti készüljetek. Az ispánok seregei gyülekezzenek Győrnél. Álmos, a lázadó nem ocsém többé!
A csöndes királyi palota előtt csak néhány őr lézengett. A hosszú útról érkező johannita lovagot senki sem ismerte. Végül a parancsnok elé vezették.
Jutas fia Zoltán!
Órákba telt, mire Tamás comes végzett az elmúlt évek történetével.
Most harc folyik a németekkel meg a csehekkel, akiket Álmos hozott ránk.
Hazamegyek Orsre, Tamás úr . . .
Ott már csak sirokat találsz, fiam.

A véres tavasz elmúlt. Szvatopluk seregei elhagyták a Vág völgyét. A király Henrikkel is békét kötött. Álmosnak menekülni kellett, de Ják legényei néhány megmaradt hívével együtt elfogták . . .
Nem engedjük a király elé. Vigyáznunk kell a bőrünkre. Ha meghalna Kálmán úr, Álmos kerülne a trónra. Akkor pedig végünk.
Negyedszer tört a király ellen. Pusztulnia kell!
A könyvesházban sem leli már nyugalmát Kálmán. Kínzó fejfájás gyötri, a kis Lászlót siratja és a hűtlen asszony miatt szégyenkezik. Hirtelen kivágódik az ajtó . . .
Nem félek, kisfiam.
Nem lehetek király . . . Álmos megöl . . . Félek . . . Ugye te nem félsz tőle?
A tanácsurak elszántan követelték Álmos fejét. „A törvény nem tesz kivételt. Íme az ítélet. Üttesd rá királyi pecsétedet! Vesszen az áruló!"
Akkor ezt írd alá király úr. Meg kell vakítani őket. Élni fognak, de nem tudnak ártani. A te fiadra gondolj!
Testvérem. Nem onthatom vérét. És a fia . . . ?
Ismét rátört a fájdalom. Szörnyű görcs égette agyvelejét. Úgy érezte, megbénul, mégis megmozdult bal keze és aláírta a szörnyű ítéletet: „Rex Colomanus".

A két férfi újra a könyvesházban ült együtt, mint valaha régen.

Miért nem jöttél előbb? Ha te itt vagy...

Álmos megérdemelte a büntetést. De a gyermek ártatlan volt.

Nehéz a király dolga. A hatalmat nem lehet bünök nélkül gyakorolni. Maradj velem, Zoltán!

Nem tudnék már itt élni. Van a világnak egy sarka, ahol egykor szeretett valaki. Talán még megtalálom.

A hajó Brindisi kikötőjébe érkezett. A johannita lovag röviddel azután már Apulia földjén járt. Pálmalombok közül villantak elő Dudo úr kastélyának márvány oszlopai. A szökőkút peremén ott ült a fehér ruhás lány.

Itt maradok nálad... halálig.

Magyarországon tovább forrtak az indulatok. Kálmán király megöregedett. Hosszú éjszakákon viaskodott lelkének rémeivel. A gyilkos kór mind jobban kinozta. És még mindig félt. A fiát féltette. István szépen felserdült, ám délceg testében kis lélek lakott. Apja tudása, értelme hiányzott belőle. Az országot főurak kormányozták, akik még a vak Álmost is veszélyesnek tartották.

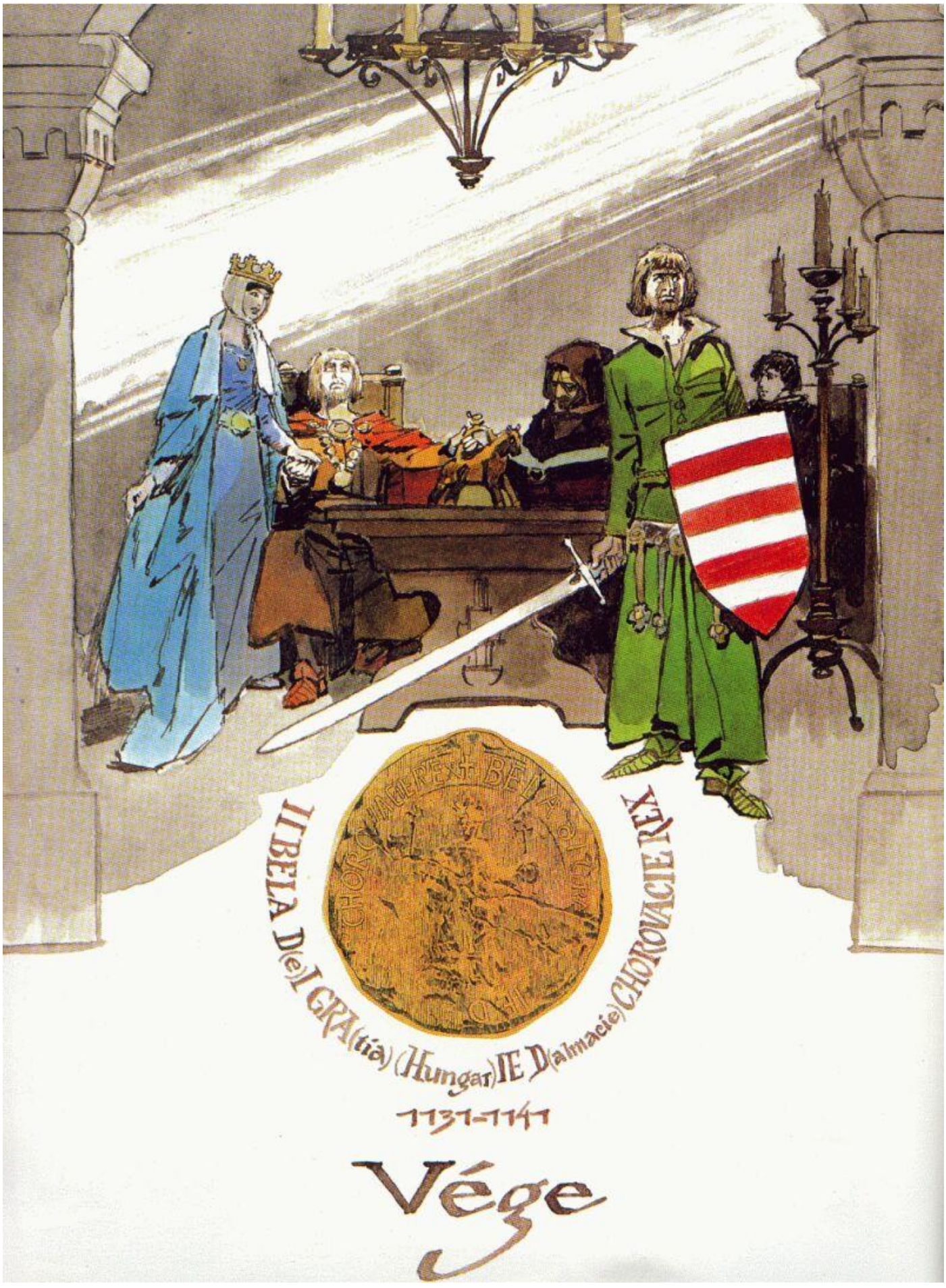
Ó egészséges, te beteg vagy. Ha meghalsz, vakon is rátalál a fiadra.

Mit tegyek?

Fogasd el Álmost! Még nem késő!

Vigyetek Szent Margit oltárához! Értem jönnek! Rejtsétek el a fiamat!
Fogoly vagy a király nevében!
Szentségtörő lator! A herceg monostorunk védelme alatt áll!
Ha elengeded Álmost, szabad vagy! Ha nem, darabokra vágunk!
Ezért meglakoltok!
Másfél évtizeddel Könyves Kálmán halála után ismét temetésre készült az ország. II. István fiatalon megvénült teste hevert az ágyon. A normann vér hajtotta egész életében vad tivornyákba, céltalan háborúkba. Utolsó órájában mégis jóvá akarta tenni apja bűnét. A Görögországba menekített Álmos ugyan már meghalt, de annak fiát, a vak Bélát magához hívatta.
Bocsáss meg nekünk, Béla, Magyarország királya. Légy jobb király, mint én voltam...

BELA REX
BELA D(e)I GRA(tia) (Hungar)IE D(almacie)CHOROVACIE REX
1131-1141

Vége